

POSTANOWIENIE

Dnia 29 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku Ł.C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.
z udziałem zainteresowanej R.Z.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 29 maja 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Ł.C. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
I Oddziału w W. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych)
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...]. wyrokiem z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt III AUa [...], oddalił apelację odwołującego się Ł.C. (płatnika składek) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą „D..pl” od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 26 stycznia 2016 r., sygn. akt XIV U [...], oddalającego odwołanie płatnika składek od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w W. z dnia 5 września 2014 r. stwierdzającej, że R.Z. od dnia 17 lutego 2014 r. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia w firmie „D..” pl Ł.C. (wcześniej „M..” Ł.C.).

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył w całości. Zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest: 1) art. 11 w związku z art. 22 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że łącząca strony umowa o pracę jest nieważna i zawarta dla pozorów, bez wzięcia pod uwagę wszystkich okoliczności sprawy, w tym że nawiązanie stosunku pracy oraz ustalenie warunków pracy i płacy, bez względu na podstawę prawną tego stosunku, wymaga zgodnego oświadczenia woli pracodawcy i pracownika, a także niesłuszne uznanie, że działanie stron było obejściem przepisów ustawy, skoro ubezpieczona rzeczywiście wykonywała swoje obowiązki wynikające z zawartej umowy o pracę; 2) art. 6 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300) w związku z art. 22 k.p. przez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, że w wyniku zawartej umowy o pracę ubezpieczona nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od 14 lutego 2014 r. w sytuacji, gdy z okoliczności faktycznych sprawy wynika, że wraz z podjęciem zatrudnienia powinna zostać objęta tym obowiązkiem od dnia nawiązania stosunku pracy, to jest od 14 lutego 2014 r.; 3) art. 58 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 9 ust. 2a i art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 Konstytucji RP przez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych było nieważne, podczas gdy zgłoszenie nie pozostaje w sprzeczności z przepisami prawa ani jego cel nie zmierza do obejścia prawa, bowiem nie można za obejście prawa traktować wywołania skutku w postaci nabycia tytułu do ubezpieczenia społecznego zgodnie z konstytucyjną zasadą pewności prawa, a ubezpieczona działała w zaufaniu do obowiązujących przepisów prawa, a nie celem ich obejścia; 4) art. 83 § 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji błędne uznanie, że umowa o pracę zawarta przez ubezpieczoną z odwołującym się została zawarta dla pozorów w celu uzyskania świadczeń macierzyńskich, w związku z czym jest nieważna z mocy prawa i nie wywołuje skutku prawnego w postaci objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi od 14 lutego 2014 r. w sytuacji, gdy w rzeczywistości podjęła ona zatrudnienie w firmie i wykonywała pracę na jej rzecz w okresie od 14 lutego 2014 r. do momentu stwierdzenia niezdolności do

wykonywania pracy, tj. do 27 marca 2014 r.; 5) art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 6 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, a konsekwencji uznanie, że stosunek pracy zawarty pomiędzy odwołującym się a ubezpieczoną jest czynnością nieważną z mocy prawa jako czynność pozorna w sytuacji nieprzedstawienia przez organ rentowy stosownych wniosków dowodowych zmierzających do udowodnienia tych okoliczności, a tym samym przyjęcie przez Sąd nieuprawnionego domniemania w przedmiotowym zakresie.

Skarżący wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnił jej oczywistą zasadnością podkreślając, że wskazane w skardze naruszenia przepisów prawa są rażące i nie znajdują oparcia w stanie faktycznym sprawy. Podkreślił, że ubezpieczona została zgłoszona do ubezpieczenia w sposób skuteczny, zaś umowa o pracę nie była zawarta dla pozorów, co jego zdaniem wynika z faktu, że ubezpieczona podjęła konkretne czynności w ramach wykonywanego zatrudnienia. Ponadto, wskazał, że na powyższe ustalenia nie powinien mieć wpływu fakt, że ubezpieczona była w ciąży, lecz rzeczywiste czynności podjęte w ramach umowy o pracę. Skarżący jako archaiczne, oderwane od aktualnych stosunków społecznych i nowoczesnych metod świadczenia pracy w dobie społeczeństwa informatycznego ocenił stanowisko Sądu Apelacyjnego, że umowa została zawarta dla pozorów z uwagi na rzekome niespełnienie przesłanki osobistego nadzoru odwołującego się na pracę świadczoną przez ubezpieczoną. W tym zakresie odwołał się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, z którego wynika, że cecha stosunku pracy jaką jest podporządkowanie pracownicze ewoluuje w miarę rozwoju stosunków społecznych i w miejsce dawnego systemu ścisłego hierarchicznego podporządkowania pracownika i obowiązku stosowania się do dyspozycji pracodawcy, pojawia się nowe podporządkowanie autonomiczne polegające na wyznaczaniu pracownikowi przez pracodawcę zadań bez ingerowania w sposób wykonywania tych zadań (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/55; z dnia 7 września 1999 r., I PKN 277/99; z dnia 4 kwietnia 2002 r., I PKN 776/00). Skarżący wskazał, że zarzut Sądu w przedmiocie braku nadzoru odwołującego nad pracą wykonywaną przez ubezpieczoną jest nieuzasadniony, bowiem jak wynika z zakresu obowiązków pracownika, a także jej efektów, miała ona określone przez odwołującego się zadania, które realizowała,

tworząc kilkadziesiąt specjalistycznych artykułów i materiałów wykorzystywanych następnie przez pracodawcę. Zdaniem skarżącego, relatywnie krótki czas świadczenia pracy przez ubezpieczoną od 17 lutego 2014 r. do 26 marca 2014 r. nie stanowi okoliczności, która w jakimkolwiek stopniu mogłaby wpłynąć na pozorność zawartej umowy o pracę.

Skarżący, jako alternatywną podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a mianowicie wykładni przepisów wskazanych w zarzutach, w tym w szczególności art. 6 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 22 k.p., a także art. 11 w związku z art. 22 k.p., w kontekście objęcia skuteczności zawarcia umowy o pracę, a co za tym idzie objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym pracownicy podpisującej umowę o pracę w trakcie ciąży.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, a także o zasądzenie od skarżącego na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) to dwa odrębne, konstrukcyjne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach rozpoznawania skargi kasacyjnej. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają rozpoznaniu na etapie „przedsądu”, natomiast przytoczone podstawy kasacyjnej i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą więc być przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych lub ich uzasadnienia,

bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach „przedsądu” bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. W związku z tym skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134; z 9 kwietnia 2015 r., III PK 151/14, LEX nr 1678968). Uwagi te są celowe ze względu na sposób zredagowania przez skarżącego wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący wniosek ten uzasadnił twierdzeniem o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ze względu na naruszenia przepisów wskazanych w podstawach skargi kasacyjnej. Wobec tak ogólnego sformułowania pozostaje przyjąć, że skarżącemu chodzi o wszystkie naruszenia przepisów prawa wskazane w podstawach skargi kasacyjnej.

Należy podkreślić, że o ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Oznacza to, że sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 października 2013 r., III SK 11/13. LEX nr 1380967 oraz powołane tam orzecznictwo).

Skarżący nie wykazał oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Odnosząc się do argumentów skarżącego na temat błędnego przyjęcia przez Sąd Apelacyjny pozorności umowy o pracę zawartej z ubezpieczoną z uwagi na niespełnienie

przesłanki osobistego nadzoru odwołującego się nad pracą ubezpieczonej, należy zauważyć, że skarżący nie wykazał, że cytowane przez niego orzecznictwo Sądu Najwyższego na temat autonomicznego podporządkowania pracowniczego jest adekwatne do sytuacji ubezpieczonej R.Z.. Wyodrębnienie konstrukcji podporządkowania autonomicznego nie oznacza, że w każdym stosunku pracy podporządkowanie ma lub może mieć charakter podporządkowania autonomicznego, co zresztą podkreślił Sąd Najwyższy w cytowanym przez skarżącego wyroku z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15 (LEX nr 2188634), wskazując, że pojęcie kierownictwa pracodawcy, o którym mowa w art. 22 § 1 k.p., nie ma jednowymiarowego kształtu oraz że dostrzegalna jest tendencja do „rozluźnienia” tego rygoru w stosunku do poszczególnych grup pracowniczych albo z uwagi na rodzaj wykonywanej pracy. Niemniej jednak zastosowanie konstrukcji pracowniczego podporządkowania autonomicznego powinno być uzasadnione rodzajem pracy i warunkami jej wykonywania, a więc powinny istnieć obiektywne przesłanki uzasadniające jej zastosowanie na potrzeby ustalenia charakteru prawnego (pracowniczego) stosunku zatrudnienia. Skarżący poprzestał na wskazaniu możliwości ustalenia istnienia stosunku pracy w przypadku podporządkowania autonomicznego. Nie wykazał natomiast, że w tej sprawie ze względu na rodzaj pracy oraz warunki jej wykonywania ubezpieczona była pracownikiem wykonującym pracę w warunkach podporządkowania autonomicznego, a dalej, że zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy. Niezależnie od powyższego, trudno podzielić argumentację skarżącego, że o braku pozorności umowy o pracę świadczy fakt, że ubezpieczona podjęła konkretne czynności w ramach wykonywanego zatrudnienia. W prawie polskim nie istnieje domniemanie stosunku pracy wynikające z faktu wykonywania pracy. Pracowniczy charakter zatrudnienia warunkuje spełnienie przesłanek określonych w art. 22 § 1 k.p. Tym samym nawet jeżeli zamiarem stron zawierających umowę jest wykonywanie obowiązków, to brak pracowniczego podporządkowania oznacza, że nie spełniły się konstytutywne przesłanki stosunku pracy, przez co brak podstaw do tytułu ubezpieczenia – pracowniczego. Należy także wskazać na inne, mające istotne znaczenie okoliczności sprawy, całkowicie przez skarżącego pominięte, a mianowicie, że umowa o pracę z odwołującym się zawarta została w okresie ciąży

ubezpieczonej a odwołujący się jest ojcem dziecka i partnerem życiowym ubezpieczonej, oboje wspólnie zamieszkują pod adresem, gdzie ubezpieczona miała wykonywać pracę. Okoliczności te nie mogą pozostać obojętne dla ustalenia pozorności umowy o pracę, a więc z tego punktu widzenia wykonywanie pracy, której nie można ująć w ramy tradycyjnego pracowniczego podporządkowania, prowadzić może doprowadzić do wniosku, który wysnuł Sąd Apelacyjny, że była to pomoc ubezpieczonej w prowadzonej przez jej partnera życiowego działalności gospodarczej. Ocena ta nie może zatem zostać uznana za oczywiście wadliwą.

Odnosnie do drugiej powołanej przez skarżącego przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – potrzeby wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, skarżący okoliczności tej nie wykazał. Odwołanie się do tej przesłanki wymaga od skarżącego wykazania, że określony we wniosku przepis (przepisy) prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (które należy wskazać), nie doczekał się jeszcze wykładni bądź jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II PK 274/11, LEX nr 1215146). Skarżący nie przedstawił ani żadnych wątpliwości prawnych, ani nie przedstawił orzecznictwa potwierdzającego rozbieżność orzecznictwa na tle przywołanych przepisów.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

O kosztach wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. 2018 r., poz. 265, oraz art. 108 § 1 k.p.c. - stosowanych w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c.